

Dones i Pilota Valenciana

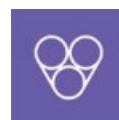
I Jornada Dones i Pilota
2022

AJUNTAMENT
D'ALDAIA

ESPORTS
en moviment!

GENERALITAT
VALENCIANA
Vicepresidència i Conselleria
d'Igualtat i Polítiques Inclusives

Agraïments:

Entitats:

- Federació de Pilota Valenciana (Fedpival)
- Ana Belén de Borbotó, Vicepresidenta de Competicions Femenines de la Federació de Pilota Valenciana en València.

Jugadores:

Ana Puertes
Myriam Vidal
Anabel Castelló
Irene Badía
Ángela Fernández
Noelia Puertes

Crèdits

Edició: Ajuntament d'Aldaia

Coordinació: Regidoria d'Igualtat i Regidoria d'Esports

Redacció de continguts: Estudi LaBase

Disseny i maquetació: Pablo Pastor Bàrcenas

Impressió: Gràfiques Besó

Index

- 1/ Un poc d'història: dones i pilota.
- 2/ La crònica: celebrem la
I Jornada Dones i Pilota
- 3/ L'entrevista: Ana Belén de Borbotó,
Vicepresidenta de Competicions
Femenines de la Federació de
Pilota Valenciana a València.

introducció

Si hi ha un esport propi i característic del Poble Valencià és, sens dubte, la pilota valenciana. Es practica des de fa segles en tota la Comunitat Valenciana i constitueix una mostra més de la riquesa de les nostres tradicions. Tant és així que, al setembre de l'any 2014, va ser declarat Bé d'Interès Cultural Immaterial per la Generalitat Valenciana, la qual cosa, reconeixia el seu valor i li atorgava el major grau de protecció possible.

Per a fomentar la pràctica d'aquest esport i vetlar pel seu futur, les diferents administracions públiques i entitats representatives del sector (federacions, clubs, etc.) dediquen un **gran esforç al seu impuls i promoció** entre la població de totes les edats.

Aldaia no és aliena a aquest esforç. El **trinquet de galotxa, recentment renovat, i una escola municipal** dedicada a aquest esport són exemples de l'aposta clara per aquest bé cultural i per tots els seus valors inherents, com el treball en equip o l'esforç.

No obstant, a Aldaia també som conscients que cal anar més enllà perquè la pilota no esta exempta de sexisme i desigualtat, i encara són poques les xiquetes i dones que es decideixen per la seua pràctica; no sols com pilotaris, sinó també com a jutgesses o entrenadores.

Amb aquesta finalitat, l'**Ajuntament**, en coherència amb el treball que ha realitzat en els últims anys perquè la transversalitat de gènere siga una realitat en totes les seues regidories, **va celebrar el mes de febrer la I Jornada Dones i Pilota**, arran de la qual s'hi va presentar aquesta publicació per a visibilitzar, difondre i promocionar la participació de les dones de totes les edats i en tots els nivells.

Esperem que les següents pàgines hi contribuïsqen i sembren la llavor perquè hi haja cada vegada més pilotaris aldaïeres.

Després d'aquestes paraules d'escalfament, comença la partida.

Va de bo!

Un poc d'història: Dones i Pilota

Hi ha constància de la pràctica de la pilota valenciana als carrers de València des del segle XIV. La pilota va arribar a les terres valencianes de la mà dels cavallers originaris de la Provença, que acompanyaven el rei Jaume I en la seua conquesta. **Les primeres referències al joc a les comarques valencianes les trobem a la fi del segle XIII.**

No obstant, la popularitat de **la pilota va arribar a ser tanta en la nostra història que es va considerar un factor d'agitació social.** Per aquesta raó, **es van establir nombrosos mandats per a prohibir el joc** als carrers de ciutats com Alcoi, Elx, Castelló o Gandia. Les limitacions, multes i prohibicions juntament amb l'aparició de nous entreteniments van fer que el joc anara disminuint gradualment fins a desaparèixer de Catalunya, Castella, Aragó i les Balears al llarg dels segles XVIII i XIX. En el cas de la Comunitat Valenciana, les prohibicions del joc al carrer no van afectar el joc de trinquet.

Des dels anys trenta fins a l'actualitat, el context ha canviat però **les normes i variants del joc s'han mantingut durant el temps.** La Federació de Pilota Valenciana es va deslligar de l'estatal l'any 1985, i va organitzar a partir d'aquest moment les competicions, tot regulant i homologant normes i mesures.

Malgrat la llarga trajectòria d'aquesta disciplina en la nostra història, **no ha estat fins al segle XXI quan les dones han començat a competir oficialment.** L'any 2007, una vintena de pilotaris van irrompre en el panorama esportiu. Figures com **Ana Belén de Borbotó, Victòria de València o Mar de Bicorp es van convertir en les primeres referents femenines** de la pilota valenciana. Des de llavors fins a l'actualitat, hi ha un total de 2.016 jugadores federades, 6 tècniques i 8 jutgesses.

La crònica
**Celebrem la
I Jornada**

Dones i Pilota

*...aquest esport
també és per
a elles.*

el testimoniatge de sis dones que havien apostat per dedicar-se a la pilota de manera professional. Com bé van relatar Ana Puertes, Myriam Vidal, Anabel Castelló, Irene Badía, Ángela Fernández i Noelia Puertes, el fet de professionalitzar-se dins d'aquest esport sent dona no ha sigut un camí fàcil. Van parlar que la manca de referents provoca en moltes ocasions, i encara hui, que els trinquets i carrers de pilota continuen notant l'absència de pilotaris.

Així mateix, les dones que hi eren, algunes ja **iniciades en l'esport gràcies a "Pilota a l'Escola" o l'impuls de l'Escola Municipal de Pilota d'Aldaia**, van conèixer més de prop les bondats de la pilota valenciana. En la trobada, ens parlaven dels valors fonamentals de la pilota: companyonia i sororitat, d'eixa necessitat, fins i tot, tant de les teues companyes com de les rivals en el ritual de la preparació del guant. De la disciplina, dels hàbits saludables, de la desconnexió i de tants altres beneficis que ofereix la pràctica de l'esport valencià per excel·lència. Amb això **convidaven xiquetes i dones a acostar-se als trinquets**, provar i iniciar-se i gaudir d'aquest esport que "també és per a elles".

Dissabte, 12 de febrer. El trinquet d'Aldaia recentment renovat cobrava vida des de primera hora amb el fervor de famílies disposades a passar una jornada gaudint de l'esport tradicional valencià. Una jornada impulsada per les regidories d'Igualtat, Esports i Educació d'Aldaia.

La taula redona protagonitzada per esportistes federades va inaugurar la jornada davant l'atenta mirada de les participants. Expectants, les més de trenta dones de totes les edats que es van animar a participar en la trobada, escoltaven amb atenció

Amb l'energia que van transmetre les ponents, les participants no van dubtar a continuar aprenent d'aquesta disciplina en el taller de guant ofert per una de les pilotaris més reconegudes a la Comunitat Valenciana, Ana Belén de Borbotó. Mares, filles, veïnes, companyes de classe, fins i tot l'Alcalde d'Aldaia, Guillermo Luján i les regidores d'Igualtat i Esports, Encarna Comes i Marta Romeu, posaven tota la seua atenció per a seguir pas a pas les explicacions d'Ana en la minuciosa elaboració del guant tradicional.

Després d'una pausa per a recuperar forces, les esportistes van oferir una **exhibició de pilota d'alt nivell**. En el públic, ja impregnades de l'essència d'aquest esport, les veïnes i autoritats del municipi van gaudir del partit i animaven les esportistes amb entusiasme. Això va ser el coronament i floró a "Dones i Pilota", una jornada que va reivindicar el paper de les dones dins de l'esport tradicional, que va acostar a les més xicotetes de la localitat aquesta disciplina i que va posar-hi de manifest que la pilota valenciana és també de tots i de totes.

Les esportistes ens van oferir una exhibició de pilota d'alt nivell

Algunes

Qüestions d'Interés

de la I Jornada Dones i Pilota

Reflexió

La figura de les dones en la pilota valenciana ha estat en un segon pla en la societat valenciana durant molt de temps. **La trobada entre algunes joves pilotaris valencianes va servir per a conèixer de primera mà la situació i el futur de l'esport.** Ana Puertes, Myriam Vidal, Anabel Castelló, Irene Badía, Ángela Fernández i Noelia Puertes van compartir la seua experiència i visió en la taula redona celebrada en la jornada de febrer.

La **visibilitat en els centres educatius i l'augment de figures femenines** en l'esport ha fet que cada vegada siguen més reconegudes. “En Educació Física ens parlaven d'alguns professionals de pilota valenciana, coneixíem homes però no dones”, va explicar una jove pilotari. Esportistes com Ana Belén de Borbotó, Victòria de València o Mar de Bicorp van ser pioneres en aquest esport i han esdevingut referents per a moltes xiquetes.

Referents

Moltes de les xiquetes i dones que comencen ara la seua etapa en aquesta disciplina desconeixen la trajectòria de les pilotaris. La **manca de referents** és una problemàtica que trobem en la majoria de xiquetes i adolescents abans de començar en aquest camp. “No recorde tenir cap referent femení. Veia a xiques jugant a l'escola, però no a nivell professional”, indicava una jugadora.

Promoció de l'esport

L'àmbit educatiu ha sigut una oportunitat perquè moltes xiquetes s'acosten a aquest esport. En el cas d'Aldaia, els diferents centres educatius disposen d'un programa destinat a visibilitzar i fomentar la pilota valenciana. "És important que des de xicotets se'ls mostre que existeix la pilota valenciana. En el meu cas, el vaig conèixer a través de l'escola", va assenyalar una de les jugadores.

En el cas d'Aldaia, l'Ajuntament ofereix el projecte 'Pilota a l'escola'. Es tracta d'una iniciativa dirigida als cursos de 5è i 6è de primària de tots els centres educatius de la localitat. A aquest projecte, se suma el de la Generalitat València dirigit també a l'àmbit educatiu, però en cursos superiors: 4t i 1r de l'ESO. Gràcies a la cooperació de les diferents entitats i institucions en aquesta mena de projectes s'ha aconseguit triplicar l'escola de pilota local. "És l'esport de la nostra terra, no té a veure només amb els homes. Ara estem agafant més força, però des de les escoles haurien de promocionar-la i animar que anaren a tornejos", va assegurar una altra de les esportistes.

Les dones en la professió

La presència de les dones ha anat augmentant progressivament fins a hui. En canvi, encara existeix una gran diferència respecte dels homes. "Per a poder professionalitzar la dona en la pilota valenciana, la primera cosa que cal és que se'ns reconega i se'ns secunde. L'altre dia, estava jugant un campionat i estava sola", va manifestar una de les jugadores.

Més enllà de l'afluència del públic en les competicions femenines, veiem altres escenaris més positius per a les esportistes. En l'àmbit internacional, la seua presència s'ha consolidat durant els últims anys. Cada vegada que hi ha una competició europea de pilota valenciana, deu jugadores de la Comunitat representen a la nostra selecció.

En aquesta mateixa línia, podem apreciar com les dones tenen una major representació en determinades modalitats de pilota. El raspall és la categoria més triada, seguida d'altres com: One Wall, frontó o galotxa. Malgrat això, els avanços la professionalització de les pilotaris continuen estant per darrere de la dels homes.

Experiència

A diferència d'altres esports, la **pilota valenciana permet establir vincles amb l'adversari més enllà de la competició**. “Gràcies a aquesta disciplina he pogut conèixer gent meravellosa. Puc jugar en contra, però després de la partida estem juntes”, va assenyalar una de les jugadores.

La sororitat entre les jugadores és una característica clau en aquest esport. La preparació prèvia, la competició o el «post» torneig són moments en què les jugadores aprofiten per a empatitzar amb les seues rivals. “És important saber quan és la teua companya o quan contrincant, saber combinar aqueixes dues coses alhora”, afirmava una pilotària.

A més, aquesta activitat no solament mostra una competitivitat sana entre els seus contrincants, sinó que és una oportunitat de desconexió per a moltes jugadores. “És un lloc on puc anar a aclarir-me quan estic atabalada per treball o exàmens. Si estàs en companyia d'amigues com elles, les coses ixen bé”, va destacar una de les joves.

Futur

La presència i representació de les dones en la pilota valenciana ha anat creixent en els últims anys, en canvi, la participació i difusió mediàtica encara es troba lluny de la masculina. “**Veig un futur millor, però m'agradaria que estiguérem al nivell dels homes**. Crec que a poc a poc avancen les coses”, assegurava una de les jugadores.

Les institucions, col·legis i entitats públiques tenen una tasca fonamental per a donar a conèixer i fomentar l'esport entre les dones. Un clar exemple en són les iniciatives impulsades des de les regidories d'Igualtat i Esports de l'Ajuntament. Des del mural ‘Més que pilotes’ de l'artista local, Josep Roca, visible des de la paret exterior del trinquet de galotxa, passant per la jornada de ‘Dones i Pilota’ celebrada el mes de febrer. No obstant, en les accions de promoció, les escoles també han sigut clau per a donar a conèixer aquest esport entre les més xicotetes.

Tot i que encara queda un llarg camí per davant, pioneres en la pilota valenciana com Ana Belén han facilitat el camí a moltes joves. **La tendència de les dones és positiva** i, cada vegada més, se'n sumen a aquest emblemàtic esport valencià. Actualment ja hi ha 2.016 federades.

L'entrevista

Ana Belén

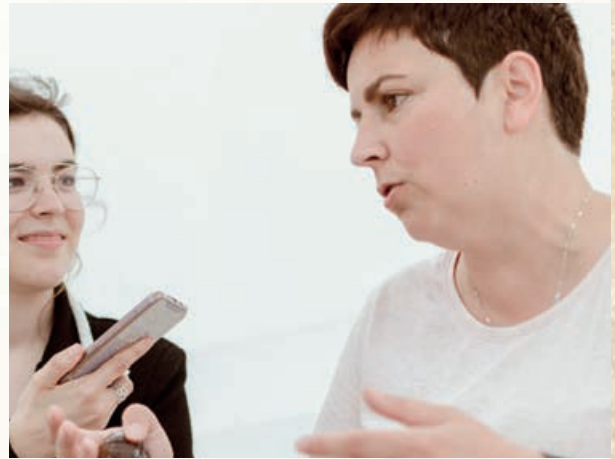
de Borbotó

**Vicepresidenta de
Competicions
Femenines de la
Federació de Pilota
Valenciana a València**

▶ Amb una llarga trajectòria, Ana Belén Giner Fácila, coneguda en el món com Ana Belén de Borbotó, porta prop de 28 anys jugant i gaudint d'un dels esports més característics de la nostra terra: la pilota valenciana.

Vaig començar sola i ara hi ha més de 500 dones i xiquetes que juguen

Va començar en aquest esport envoltada d'hommes, però això no li va impedir poder-ne créixer. Amb un gran palmarès a la seua esquena, s'ha convertit en tota una referent per a totes les xiquetes i dones que formen part o volen iniciar-se en aquesta disciplina.

Entre tots els esports, per què vas triar la pilota valenciana?

Jugava a altres esports com el futbol, però al final havia de decantar-me per un esport i vaig triar la pilota. Quan tu jugues, hi ha alguna cosa que t'enganxa, els valors que ens ensenya són els que des de xicotets ens diuen: no feu trames o sigueu honestes. Tot això, al final t'atrau. M'encanta jugar a pilota valenciana perquè és un esport molt sa.

**Vas ser una de les pioneres, com ho vas viure?
Alguna vegada et vas sentir en desavantatge
amb els homes que practicaven aquest esport?**

Jo vaig començar sola, no hi havia xiques en l'esport però jugava amb xics. Era una xiqueta i simplement gaudia de l'esport. Mai em vaig sentir desplaçada, m'ho passava bé i competia amb ells fins el 2007, quan van començar a professionalitzar-se les xiques en la pilota valenciana.

Si mirem la teua trajectòria veiem un palmarès encomiable, et va costar conciliar la teua faceta esportiva amb el teu dia a dia?

És difícil poder treballar, estudiar per a una oposició i cuidar els xiquets, però es trau temps per a tot. Si jo jugue, sempre compte amb algú que pot ajudar-me a cuidar els xiquets com la mare de la meua companya. Tu tens fills perquè vols tenir-los, però alhora vols jugar i continuar també amb la teua vida.

Portes molts anys en aquest esport, si fas la vista arrere creus que el paper de la dona en ell ha guanyat visibilitat?

Vaig començar sola i ara hi ha més de 500 dones i xiquetes que juguen. El treball que estem fent està donant els seus fruits cada vegada més. Si veuen més xiques jugant, agafaran amb més ganes el joc. Jo no tenia a cap dona referent en competició, i m'era igual, però hui dia moltes d'elles m'han vist a mi o a altres professionals.

Des de fa poc es va professionalitzar la figura de la dona, queda encara molt per davant per a estar en el mateix escenari que l'home?

En el món de la pilota valenciana tampoc hi ha tants homes professionals com en esports com el futbol, però encara queda molt per davant. Actualment, tan sols hi ha dotze dones professionals, el problema és que n'hi ha poques que tinguen el nivell que s'exigeix. A poc a poc van agafant nivell i al final serà una pedrera de dones professionals gran, però de moment n'hi ha poques.

Actualment hi ha 12 dones professionals

A l'escola s'ha introduït aquesta disciplina perquè les i els estudiants coneguen com és. Penses que és important la tasca dels centres educatius per a la promoció de la pilota valenciana?

Per descomptat, per exemple, des de la Generalitat està el programa Pilota a l'Escola del qual ja portem aproximadament disset edicions i han eixit moltes xiques d'ací. S'hi estan impulsant diferents projectes per a fomentar la disciplina. Des de la Federació s'està treballant perquè cada vegada hi haja més dones que juguen i competisquen a nivell professional.

En l'actualitat també ocupes un paper formatiu, quin paper tenen les entrenadores i els entrenadors per a atraure a més gent?

Jo tracte que gaudisquen amb l'esport i entrenant. Allò que han de fer és passar-ho bé com jo m'ho he passat de xiqueta i després, si competeixen, cal donar el màxim sempre. Així és com jo ho he viscut i ho vull transmetre als meus alumnes durant les classes.

Tens l'experiència de jugadora i d'entrenadora, però com veus el futur per a les dones?

Crec que cada vegada hi haurà més gent, més xiques que juguen i més escoles de pilota. De quan jo vaig començar a ara ha canviat molt l'esport. En el primer campionat que vaig disputar érem 6 equips, al voltant de 18 dones. Però, avui dia hi ha moltíssimes dones federades i cada vegada hi haurà més perquè totes les xiquetes xicotetes faran el pas de federar-se quan siguen adultes.

Dones i Pilota Valenciana

I Jornada Dones i Pilota

2022

AJUNTAMENT
D'ALDAIA

ESPORTS
en moviment!

GENERALITAT
VALENCIANA
Vicepresidència i Conselleria
d'Igualtat i Polítiques Inclusives